

laat schuiven, zich laat vermengen en in elkaar laat dringen. En dit nu is het wat in de Christelijke kerk reeds in oude eeuwen plaats had, en sinds tot leerstuk is verheven, ten deele nog in de Lutherische, maar vooral in de Oostersche en Roomsche kerken. Men liet dan het onderscheid tusschen de zichtbare dingen (brood en wijn) en de onzichtbare waarheden (Christus en zijn genade) verdwijnen; zoo vloeden beide in één; en het resultaat was, dat men ten slotte brood en wijn zelf aanzag voor Christus en zijn genade.

Dit nu is in den grond niet anders, dan de afdoeling van het Pantheïsme, welks wezen juist daarin bestaat, dat het de grens tusschen den Schepper en het scheppel geheel of ten deele opheft en beiden in elkaar laat vloeien. Dit wordt niet gezegd, om tegen de Mis als zodanig ook hierin een groot woord te bezigen. Veeleer is de afdoeling van het Pantheïsme steeds veel goedstiger van aard geweest, dan de daartegenoverstaande afdoeling van het Deïsme of Materialisme. De Deïst toch is iemand, die God nog wel pro memorie uittrekt, maar zich voort niet om Hem bekommert, terwijl de Materialist eenvoudig ook door dien memoriepost een streep haalt. En dit nu doet de Pantheïst niet. Integendeel heet zijn wereld—en levensbeschouwing rust juist op de erkenning, dat er eengeestelijke wereld, en dus een oneindig Wezen bestaat, (en dat de Oneindige met ons eindig leven in gedurige aanraking treedt en treden moet; alleen maar begint hij defout, om beide niet genoeg uit elkander te houden, en alzoo het zichtbare en onzichtbare, het eindige en oneindige, God en het creatuurlijke doorren te vlechten, te vermengen en in elkaar te laten vloeien. Hieruit nu is alle afgoderij ontstaan, die er steeds naar streefde, om het geestelijke en oneindige te vinden en te aanbidden in een aanwijsbaar voorwerp, dat men voor oogen had. Zoo aanbad men zon, maan en sterren, niet als pure creaturen, maar in den naam, dat de eeuwige, oneindige Macht in die hemellichamen verscholen was. Zoo aanbad men diergestalten en natuurproducten, wassende, dat het Goddelijke in hen school, hetzij reël, hetzij door de combinatie der gedachten. En zoo maakte men ten slotte menschenbeelden, om in deze menschelijke gestalte de eenheid van het oneindige te verbinden met de zelfvereeniging van den mensch. En op die zelfde lijn van pantheïstische religieuze ontwikkeling ligt nu ook de Mis.

Ook bij de Mis toch bedoelt men, in twee werelden tegelijk te leven: in de wereld van wat men voor oogen ziet, en in de wereld van het hemelsche; maar in plaats van nu die twee onderscheiden te laten, vloeden beide in het onderstelde Miswonder samen. Het brood wordt de Christus, en de aanbidding van de hostie geschiedt voor het brood, maar doelende op den Immanuel. Want wel leert Rome dat het brood in de hostie weg is, en dat er alsoo geen creatuur meer in de hostie aanwezig is, maar dit is precies hetzelfde wat de Heiden in zijn hoogste verrukking van zijn beeld geloofde. Ook voor hem is het hout of steen geen steen of hout meer, maar de bezielde, levende afgod.

KUYPER.

„Een onberouwelijke bekeering tot zaligheid.”

Want de droefheid naar God werkt een onberouwelijke bekeering tot zaligheid; maar de droefheid der wereld werkt den dood. (2 Cor. 7: 10)

Zoo moet ge dus voor uw »belijdenis» leeren; maar niet minder stellig moet ge u voor uw »belijdenis» bekeeren. Hoe toch zou een onbekeerde, zonder leugen op de lippen, belijdenis van zijn Heere kunnen doen?

Jammer slechts, dat het Methodisme ook in dit opzicht zulk een verwoesting in onze Gereformeerde kerken heeft aangericht.

Onder den invloed toch van het Methodisme ging men zich te kwader ure inbeelden, dat »wedergeboorte» en »bekeering» eigenlijk één en hetzelfde is, en dat de goddelijke daad, waardoor dit salm plaats grijpt, slechts hier, en daar aan een zeer enkele ten deel valt, en dan geheel plotseling, en moest pas op gevoerd werden.

Dit nu plaatste de teederder zielen voor een uiterst moeilijke keuze. Op dat Methodistisch standpunt toch moest men van tweeën één doen, of vóór het belijdenis doen den eisch van bekeering volhouden, maar dan ook niemand »aannemen», die niet van zulk een plotselinge daad Gods wist te getuigen; of wel men moest voortgaan met ook de anderen »aan te nemen», maar dan ook den eisch van »bekeering» laten glijden.

Beide nu was even bedenkelijk. Schoon men den toegang tot het heilig Avondmaal alleen aan diegenen, die op Methodistische wijze, getuigenis konden afleggen van zulk een aangrijpende omzetting in hun hart en leven, dan kon hoogstens een zeer enkele »aangenomen» worden, dan verliet de christelijke religie verder geen doel.

En sloeg men den omgekeerden weg in, om de »aanneming» toch, als regel, te laten doorgaan op een leeftijd van omstreeks achtien jaren, maar om dan ook den eisch van »bekeering» prijs te geven, dan onttaarde natuurlijk dit »belijdenis doen» in niets dan in een soort examen, een uitstalling van geheugenwerk, zonder geestelijke beduidenis of betekenis voor den hemel.

Tot wille van de opvoeding deed men toen de laatste keuze, en zoo is toen heel het »belijdenis doen» op zoo schromelijke wijze veranderd.

In terugkeer naar de Gereformeerde paden ligt ook hier de eenige weg tot beterschap. Wie toch goed Gereformeerd is, erkent en belijdt, dat noch de ouderlijke vermaning, noch de predicatie des Woords, noch de Zondag-

school, noch ook de catechisatie, op een mensch, die nog geheel onwedergeboren in zijn naakte vijandschap tegenover God staat, ook maar iets vermogen.

Dat er dus aan alle vermaan en onderrichting een daad Gods in de ziel moet voorafgaan; en dat uit dien hoofde wedergeboorte en bekeering niet hetzelfde is van zijn.

Dat omgekeerd »wedergeboorte» de verborgen daad Gods in onze ziel is, die aanwezig moet zijn en moet voorafgaan, zullen wij ons kunnen bekeeren.

Ken »onwedergeborene» kan zich niet bekeeren.

»Bekeering» is een eisch, die alleen aan den »wedergeborene», met uitsicht op vervulling, kan gesteld worden.

En daar nu bijna de helft der gedoopte kinderen wegsterft zonder ooit tot »jaren van onderscheid» te komen; en wel niemand zal beweren, dat alle jonge kinderen verloren zijn; en ze toch ook weer zonder wedergeboorte het koninkrijk Gods niet zien kunnen; zoo belijden de Gereformeerde kerken, dat deze daad der wedergeboorte bij Gods uitverkorenen, in den gewonen regel, reeds plaats grijpt in hun prijsleug.

Niet alsof dit »zaad» daarom dadelijk opschiet. Soms blijft het veeleer tot vergevorderden leeftijd in den akker verscholen. Maar toch is het uitsluitend de heerlijke onderstelling van deze verborgen wedergeboorte, waarop de Gereformeerde kerken haar eisch doen rusten, dat elk gedoopte zich bekeeren zal.

Namen ze aan, dat de gedoopten niet wedergeboren zijn, zoo zou die eisch geen zin hebben.

Immers alleen de wedergeboorte bekwaamt een zondaar om zich tot God te bekeeren.

Zal dus de Doop een »Doop der bekeering» blijven, dan kan zij van de onderstelling van wedergeboorte niet losgemaakt.

Zoo nu loopt alles wel.

Ge hebt dan hope in God, als het Hem belieft, uw jonge kinders door een vroegtijdigen dood van u weg te nemen.

Ge hebt dan een scherpen prikkel, om al uw lievelingen bij het opgroeien, aanhoudend en op ernstige wijze in de kennis van Gods Woord in te leiden.

Ge zult de vroege godsvrucht, die gesoms bij uw kleinen waarnaemt, dan niet langer toeschrijven aan de onschuld van hun jeugdighart, maar ook hierin een vrucht der wedergeboorte erkennen.

Ge zult dan drang in u gevoelen, om zoodra ze tot rijper jaren zijn gekomen, uw kinderen ten Avondmaal te leiden.

En bovenal ge zult bij elk kind, dat God u gaf, vrijheid en recht hebben, om het onophoudelijk te dringen tot bekeering.

Zoo hebben onze vaders in de dagen van hun geestelijken bloei het gedaan, en het Sion Gods is er door opgeleefd, en de heerlijkste zekerheid des geloofs is in die dagen door duizenden bij duizenden genoten.

Vandaar dat in die dagen dan ook niemand sprak van »aangenomen» te worden; dat niemand dacht aan een soort examen van geheugenwerk; maar dat men zoo spoedig mogelijk in het midden der gemeente verscheen, om openlijk belijdenis van de Christelijke religie te doen, en in het midden van de geloovigen mede aan te zitten aan »Heeren heiligen Disch».

Maar thans, helaas, is dit alles anders geworden.

Het is leeren, leeren, leeren; dan een soort examen; om straks »bevestigd» te worden. En dan kan men ja óók nog aan het Avondmaal gaan; maar men kan het ook nalaten.

Maar of men er komt, of niet komt, aan »bekeering» om ten Avondmaal te komen en »bekeering» om belijdenis te doen, wordt o, zoo zelden gedacht.

Of liever men denkt er wel aan, maar meent in den vorm van zeker plechtig en indrukwekkend vermaan de laatste zes weken vóór zijn »aanneming».

Dan heet het »dat men» »voor zijn »aanneming» leert.

Dan krijgt men een extra-catechisatie; dan onthoudt men zich van uitgaan op eenige partij of eenige feest; dan spreekt de leeraar wat ernstiger; de duur der catechisatie is wat langer; men werkt er wat meer voor; en op het allerlaatst, vooral bij de »aanneming», wordt men, ja, waarlijk toegesproken, alsof nu »bekeering» bedoeld werd.

Doch men weet ook hoe dit gaat. Omdat deze plantje geen wortel heeft in de belijdenis van voorafgegangene wedergeboorte, duift men het feit der bekeering niet aan; en zoo blijft het stekken bij een woord van ernstig, dringend vermaan, dat even een kleintje indruk maakt, maar, gelijk de gelijkenis van den zaaiër het ons teekent, bij velen door de vogels wordt weggepipt, of gelijk men zegt, het ééne oot in het andere uitgaat; bij anderen even opschiet met ijlen stengel in groote beweeglijkheid des gemoeds en uitvloeit in een overvloed van tranen, maar om straks geheel te verdorren; en bij weer anderen al even spoedig in de veelvuldigheid des levens wordt verslakt.

Bijna nooit hoort ge dan ook van iemand, die het bij zijn »aanneming» of bij zijn »bevestiging» gekregen heeft.

Het komt voor, maar zóó zeldzaam, dat het op de massa ganschelijk niet meetelt.

En dit kwaad nu kan alleen overwonnen, als ge ook den eisch van »bekeering» van der jeugd aan en zoo stellig mogelijk stelt.

Men moet leeren, zich bekeeren en dan belijden. Nu stemt ieder toe, dat het niet aangaat een kind te laten opgroeien tot zijn achtienste jaar, om het dan openes zes maanden hard voor zijn »aanneming» te laten leeren.

Neen, zegt men, dat leeren moet van der jeugd af geschieden.

Ook van het belijden erkent men, dat wie tot zijn achtienste jaar deed, als schaamde hij zich voor den Christus, en naar zijn »bevestiging» die beschaamdheid voor den Christus denkt voort te zetten, bij zijn dugsenaamde »aanneming» (comédie speelt, maar niet belijdt).

Ook dat belijden moet van der jeugd af beginnen.

En juist datzelfde gaat nu ook door voor de bekeering.

Wie zijn kinderen onbekeerd laat opgroeien; ze aan het denkbeeld van bekeering niet went; en ze laat groot worden in de onware gedachte dat bekeering iets is, dat pas aan groote menschen op een lijdelijke manier overkomt, is er zelf schuld aan, zoo zijn kinderen bij hun »belijdenis doen» aan geen bekeering denken.

Daarom moet elk Christenkind, zoodra het tot jaren van onderscheid komt, opgevoerd in het besef, dat het zich bekeeren moet; en het moet daarin opgevoerd op kinderlijke wijze,

geheel naar de uitlegging die onze Catechismus in Vaag 88 van de bekeering geeft.

Want bekeeren is zich omkeeren op zijn weg, zoodat men nu niet langer van God en zijn Christus afgaat, maar naar God en zijn Christus nadertreedt met heel zijn ziele.

Dit nu stelt voor een kind, zoodra het voor een mensch op jaren, den plicht en den eisch, om staar en richting in zijn leven te hebben, om tegen zijn kinderzonden in te strijden, en omgekeerd den weg te zoeken, waarop het in kinderlijken eenvoud iets van kinderlijke vreugde in zijn God kent.

Hoever ge op dien weg zijt, is de vraag niet. Waarachtige bekeering gaat heel uw leven door en wordt eerst voleind in uw dood.

De vraag is maar: In wat richting wandelt ge? Van Christus af of naar Christus toe? En wie zich niet naar Christus toe heeft gekeerd, kan en mag geen belijdenis doen.

KUYPER.

Amsterdam, 13 Febr. 1891.

De roeping die Ds. Notten naar de Ned. Geref. kerk te Amsterdam ontving was, tot op zekere hoogte, een gebeurtenis van meer algemeene beteekenis.

Want wel was het reeds meermalen voorgekomen, dat op onze stille dorpen een leeraar, uit de »Christ. Geref. kerk» herkomstig, tot de bediening des Woords bij de Ned. Geref. kerk was ingeleid, maar toch trok dit minder de aandacht, en liep niet zoo sterk in het oog.

Velen dachten dat dit meer was uit nood en verlegenheid, dan metterdaad uit broederlijke waardeering.

Thans echter deed zich zulk een beroeping voor in de grootste der Gereformeerde kerken van ons vaderland, en gold die roeping een man van jaren, wiens naam in de Christ. Geref. kerk niet alleen, maar wijl daarbuiten een bekenden klank had.

Hieruit bleek dus, dat de Ned. Geref. kerken zich metterdaad één in den geloove gevoelen met hun broederen uit de Christ. Geref. kerken, en niets liever zouden wenschen dan ook in de bediening des Woords en der Sacramenten volle gemeenschap met hen te hebben.

Het zou ons dan ook leed hebben gedaan, zoo Ds. Notten geoordeeld had, deze roeping te moeten afwijzen om des beginsels wille. Dat toch ware een wanklank in het broederoor geweest.

Gelukkig was dat echter niet zoo.

Want wel heeft Ds. Notten ten slotte deze roeping afgewezen; maar onder uitdrukkelijke verklaring, dat hij principieel niet het minste bezwaar had, maar weigere moest om den staat van zijn gezondheid.

Zijn zwakke buist veroorzaakt hem niet eerst ver te loopen en dan lang te spreken, en daar hij nu het rijden op Zondag niet als regel mocht stellen, achtte hij het onmogelijk om een dienst in Amsterdam te aanvaarden, waar niet zelden een loop van 3/4 uur moet gedaan, eer de predikant de kerk bereikt heeft, waar hij zal optreden.

Hierin nu dient berust.

Toch hopen we van harte, dat Ds. Notten niet in Veldwijk zal blijven; voor zijn eigenaardig talent o. i. een min geschikte werkkring.

Hij is een man van het woord. Een man voor de schare. En liefst zagen we hem daarom weer optreden in een groter kring, hetzij dan onder de Christ. Gereformeerden, hetzij in eene Ned. Geref. kerk.

Niet geheel ten onrechte nam de Hoop aanstoot aan wat de luimige Batavus over een Joodschen bekeerling ten beste gaf.

Want wel is het volkomen waar, dat in een bekeerd mensch de oude mensch, en dus niet alleen in een bekeerd Heiden de oude Heiden, maar ook wel terdege in een bekeerd Jood de oude Jood nog altoos aanwezig; maar aan de uitdrukking »oude Jood» kleefte voor ons besef iets zoo min aangenaams, dat het ook o. i. beter is, liever op de namerking van den »ouden Heiden» in ons zelf, dan op de namerking van den »ouden Jood» in »de enkele broederen uit de Joden» te wijzen.

Toch hadden we wel om wat liefs gewenscht, dat de Hoop zich ten deze van critiek onthouden had. Immers wij algemeen weet men dat de Hoop gereedgemaakt wordt door een Christen, die zelt certijds Jood was. En als nu juist zulk een blad het tegen zulk reggen van Batavus opneemt, loopt het zoo licht gevaar op zijn beurt de weegschaal naar den anderen kant te doen overslaan, en weer voedsel te geven aan een meening, die noodwendig tot Chiliaistische droomerijen leidt.

En zoo is het dan ook geschied.

Protesterende tegen wat Batavus ook o. i. liever anders en beter had moeten schetsen, komt de Hoop weer te kwader ure aandragen met de meening, alsof een bekeerde Jood nog altoos Israël onder de Christenen vertegenwoordigde, en onder de gemeene Christenen uit de Heidenen de representant was van een soort adellijk of bijzonder geslacht.

Dit staat er wel niet met zoo vele woorden, maar het schuilt toch achter de woorden.

En dit nu mag geen oogenblik toegelaten.

De uitlegging van de profetieën kan op verschillen'e wijze geschieden al naar gelang men ze realistisch-vleeschelijk, of symbolisch-geestelijk opvat.

Maar als nu gevraagd wordt: »Welke van deze beide uitleggingen is de ware?» dan is het antwoord geen oogenblik twijfelachtig.

Immers Joannes de Dooper, Christus de Heere zelve en zijn heilige apostelen (met name de heilige apostel Paulus) hebben, onder de ingeving van den Heiligen Geest, een zeer duidelijke aanwijzing gegeven, hoe de profeten moesten worden verklaard.

Tegen deze apostolische verklaring nu mag niemand ingaan, of hij doet te kort aan het gezag der Heilige Schriftuur.

En volgens deze verklaring der apostelen staat het zoo, dat een man als Da Costa niet »tot het zaad Abrahams» behoorde, zoolang hij nog niet in den Christus geloofde, en eerst door zijn geloof in den Christus een zoon Abrahams geworden is, om eerst alsnu gerekend te worden met Abrahams zaad.

Duidelijk toch zegt Paulus in Gal. 3: 7: »Zoo verstaat gij dan dat degenen, die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn»; iets wat niet zeggen wil, dat óók dezulken aangenomen kinderen van Abraham worden, maar omgekeerd, dat deze en deze alleen Abrahams kinderen zijn. Er staat toch in het Grieksch uitdrukkelijk bij: *Hoetoí wícoi Abrahám eísin, d. i. deze zijn Abrahams kinderen.*

En om nu elk denkbeeld af te snijden, alsof deze geloovigen uit de Heidenen niet de echte, maar slechts aangenomen kinderen van Abraham zouden zijn, zegt hij in vs. 16, dat »het zaad Abrahams», waarvan in Gen. 12 sprake is, niet zijn de Joden, maar alleen de Christus. »Hij zegt niet: en den zaden, als van velen, maar als van éénen: En uwen zaden, hetwelk is Christus.»

Wie nu door het geloof ééne plante met dien Christus wordt, die, en niet de geboren Jood, behoort tot dit Abrahamitische zaad. Lees het maar in vs. 29: »En indien gij van Christus zijt, zoo zijt ge dan Abrahams zaad, en naar de belofte nissen erfgename.» Derhalve een Heiden die geloof behoort wel tot Abrahams zaad; een Jood die niet geloof, niet.

Vleeschelijk stamden Ismaël en Ezau uit Abraham, maar Isak en Jacob waren de kinderen en kindskinderen, die Abrahams geloof deelden, en die kinderen naar de belofte waren. En daarom wijst Paulus er in Gal. 4: 28 op, dat wij Heiden-Christenen »kinderen der belofte zijn als Isak.» En dan laat hij in vs. 29 dit scherpe woord volgen: »Doch gelijkertijds toen die naar het vleesch (uit Abraham) geboren was, vervolgde dengene die naar den geest (uit Abraham) geboren was, zoo ook nu.»

Die vleeschelijk hier bedoelde zoon van Abraham is Ismaël, die geestelijk geboren zoon is Isak. En nu vergelijkt Paulus de onbekeerde Joden met Ismaël en de bekeerde Heidenen met Isak.

Zoo spreekt de apostel, en daarom moet welbewust elke uitlegging der profetie verworpen, die met deze apostolische uitlegging onbestaanbaar is.

Het schitterend geschrift van Prof. Orelli over de Profetieën, geeft in dat opzicht kostelijk licht.

Maar ook al kunnen we voorhands hier niet dieper op ingaan, zooveel staat vast, dat volgens den heiligen apostel een geboren Jood, eerst door Christen te worden, tot dat »zaad van Abraham» gaat behooren waaruit het »Israël Gods» ontspruit.

Het zaad dat de belofte heeft is niet het vleeschelijk, maar het geestelijke zaad.

Want zoomin het voor Christus verschil uitmaakt, of iemand die hem aanhangt een man of vrouw is, even weinig verschil maakt het of iemand, die in Christus komt te gelooven, een geborene uit de Joden is of wel een geborene uit de oude Kelten of Batavieren.

Dat daarom de Joden als natie toch een eigen roeping, niet in de kerk, maar onder de volken hebben, is het vorig jaar duidelijk door ons erkend. Daarop komen we dus thans niet terug.

Wat alleen duidelijk moest uitgesproken is, dat de Christelijke kerk Israël is.

Dienst des Woords (8). Zoo blijft het er dan bij, dat de prediking in Christus' kerk heel iets anders is, dan het brengen van het Evangelie aan ongedoopte Heidenen, Joden of Mahomedanen; en evenzo heel iets anders dan het persoonlijk getuigen vóór Christus en tegen de wereld, om haar te beschamen.

De prediker in Christus' kerk is en blijft »dienaar des Woords», of gelijk de oude zegswijze het nog vollediger en scherper uitdrukt: »dienaar van Gods Woord.»

Hij is dienaar; hij bekleedt een ondergeschikte betrekking; hij staat in dienst van één meerder dan hij; is van dien meerdere afhankelijk; door dien meerdere gezonden; en door dien meerdere in al zijn doen en laten bepaald.

Zijns is niet de positie van een man die uit zijns hoofde komt. Ge moogt hem niet vergelijken met een ridder of held uit ouden tijd, die op eigen schild en eigen speer betrouwend, streed gelijk hem dít zelf geviel. Integendeel, hij is ingelijfd bij een staand legercorps. Hij dient onder een veldheer aan wien hij den eed van trouw heeft gezworen. Hij moet onder dien veldheer, in verband met zijn medekrijgsknechten strijden. En wat hem afgeveerd wordt, is niet dat hij den franc tireur spele of een guerilla tegen leugen en zonde op eigen hand voere; maar dat hij, als ingelijfd in dit vaste corps, zich voege en schikte onder zijn koninklijke veldheer, lette op diens bevelen, en doe naar zijn woord.

Ook zoo boezemt hij wel ontzag in, maar een ontzag juist aan den veldheer waaronder hij dient en het leger waartoe hij behoort, ontleend. Overal waar zich thans de Duitse uniform vertoont, verhoogt die uniform de eere en den invloed van den man die haar draagt. Immers van de macht van den Duitschen keizer en van den moed van zijn leger heeft heel de wereld gehoord, en nu wordt, om de heerlijkheid van dat leger en de uitnemendheid van dien veldheer, elk soldaat ontzien en geëerd, die blijkt in naam van dien veldheer op te treden en als ingelijfd van dat machtige leger te strijden. Vroeger ontzag men zoo de Fransche uniform. Thans na den oorlog van 1870 is die roem op de Duitse coarde overgegaan.

Als zoodanig nu heeft ook de »dienaar des Woords» eere en kan ook hij ontzag inboezemen.

Immers waar hij zijn cocarde vertoont en zijn uniform doet schitteren, herinnert hij niet aan een aardse bevelhebber, hoe machtig en glorieus ook, maar aan den Veldheer daarboven, aan het Hoofd van de legerscharen des Heeren, aan Jezus onzen Heere en Koning; en achter hem aan het leger der heiligen, dat hij vergaard in zijns Vaders naam.

Leefte van iemands hart eerbied en ontzag voor den Vorst van 's hemels legermacht en bewondering voor den heiligen God, dan zal het optreden en verschijnen van een dienaar des Woords, die als krijgsknecht van Koning Jezus optreedt, van zelf indruk maken op zijn gemoed en zijn liefde in beweging brengen.

Doch dat is dan ook al de eere, die aan een dienaar des Woords toekomt. »Wie u ontvangt ontvangt mij», sprak onze koninklijke Veldheer. Hij zelf komt in zijn dienaren tot zijn gemeente. Een dienaar des Woords, die ontzag poogt in te boezemen door groote woorden, door autoritaire omgang, door aanmatiging en zelfverheffing, kortom door in kwaden zin »den dominee te spelen», bewerkt niet alleen nooit wat hij beoogt, maar maakt zich bovendien schuldig aan rechtstreeksche zonde tegen zijn Veldheer en Koning. Alleen aan de glorie van den Koning mag hij zijn glorie ontleenen, en hoe meer hij er zijn medbroeders aan went, om in hemelzelve niets bijzonders te zien en hem veeleer als een klein, nietig mensch te beschouwen, hoe meer hij er in slagen zal om geëerd te worden om Christus' wille en ter eere van zijn Zender.

Wie op den kansel staat, denkende: »Ik zal de menschen wel boeien, of ik zal het ze wel eens inprenten», of ook kracht zoekt in zijn geleerdheid, heeft zijn eere en zijn regen weg.

Neen, al de kracht van uw staan op den kansel, moet liggen in deze ééne gedachte: »Wie hier staat en spreekt is niets en heeft niets, maar, al ware hij róg minder, om zijns Konings wille vraagt hij gehoor.»

Slechts komt het er nu op aan, wel in te zien, waarin voor een dienaar des Woords zijn cocarde, zijn uniform en zijn wapenrusting bestaat.

Vroeger waande meer dan één, dat die uniform in den steek wat of in de witte das, gelijk nu sommigen nog altoos meenen, dat eerst de toga ze aankleedt tot dienaar des Woords; en hoewel nu noch de steek noch de witte das, noch de toga op zich zelf zonde zijn, worden ze dít toch metterdaad, zoodra ook maar even bij den dienaar des Woords of bij de gemeente de gedachte insluipst, dat het in dien steek zit of hangt aan die toga; of ook maar dat steek, of toga iets, hoe klein of gering ook, aan de waardigheid of het ambtelijk optreden van den dienaar des Woords toevoegen.

Wie geheel gestorven is aan deze uiterlijken mag ze desnoods dragen; maar wie nog een vezeltje in zijn ziel heeft, dat er in leet, werpe ze af of hij speelt met zijn ambtelijke eere.

Neen, de eenige onderscheiding waaraan een »dienaar des Woords» herkenbaar moet zijn is zijn wapenrusting, en die wapenrusting bestaat juist uit het zwaard des Woords.

Het geldt hier een geestelijken strijd. Het gaat om een koninkrijk, dat niet komt met uitwendig gelaat. Nergens leest ge dan ook dat Jezus aan zijn apostelen een uniform heeft gegeven. Hij heeft ze geen toga aangedaan en geen steek opgezet, maar ze zich laten kleeden gelijk ze gekleed waren. En als ze optraden, zei niemand: »Dit is een apostel, want hij is zws en zóó gekleed», maar dat ze apostelen waren merkte men aan de kracht des Geestes die van hen uitging en aan het Woord dat ze brachten.

En zoo komt ook de Dienaar des Woords met het Woord, en hij komt met dít Woord niet als een privaats persoon, die er u iets uit voultest of er u iets over vertelt, maar als één, die gezondend door hem die dít Woord aan zijn kerk gaf, op zijn last en in zijn Naam dat Woord aan zijn kerk op het hart komt binden.

Hoemerdus een »dienaar des Woords» geheel in het Woord opgaat, er mee verzenzeldigd is, er aan kleedt, en het u als Gods Woord in de ziel doet dringen, hoe meer hij waarlijk als »dienaar des Woords» voor u treedt.

Maar dan ook omgekeerd, hoe minder ge in hem van dat Woord merkt, hoe meer hij er allerlei bijhaalt en uit zich zelf verzint, en zoodoende dat Woord op den achtergrond schuift, hoe minder hij als dienaar des Woords indruk zal maken.

Hij is juist in zoverre dienaar des Woords, als hij dat Woord brengt. Niet hij maakt dat Woord, maar dat Woord hem. En komt het zoover, dat deze gewaande prediker blijkt zich boven het Woord te stellen, het Woord te beoordeelen, of ook tegen dat Woord in te gaan, dan nadert hij met rassche schreden het oogenblik, waarop hij ophield te zijn, wat hij zich noemt, en waarop niemand in de kerke Gods hem langer als dienaar mag erkennen.

Want het is wel waar, dat niet elk lid der gemeente het recht heeft, om een dominee te verwerpen; maar dít recht kan aan de leden alleen betwist, zoolang de kerkeraad zijn plicht doet en den ontrouwen dienstknecht tot de orde roept, kasijdt en desnoods uitwerpt.

Heult daarentegen de kerkeraad met den ontrouwen dienstknecht, dan rust van dat oogenblik af wel terdege op elk lid der gemeente de dure verplichting om te doen wat de kerkeraad verzuimt.

Dan moogt ge zulk een ontrouwen dienstknecht niet meer gaan hooren. Dan moet ge hem vermanen. Dan moet ge voor hem bidden. Dan moet ge op alle manier hem terecht zoeken te brengen.

En baas zich tege moet ge kerk ma Dienaar, d wijderen, dienaar k van 's He

In de Observator heils gele

Nu wel hoord hee het Leger

Wel zij deze uitwi de Heilige die erg bezwaart toch heb

voeld, om melijk te oproeping, Jezus te k

En ook gerigen v hebben w heugd, da sche recla

Wel zit gen door geleid; m Leger des

Dit toel en wel o mits behoo gevoed me secte me

Slechts Observator

Hij zeg den last v enig kerk

Maar w dezelde s stuk gekou het Leger verkiezing

Nu is uitverkiez hart der k en zal het de Geref Leger des glaanschen

De voor Wielenga in leiding tot

»Het komt enkel woord door mij aan

Uit een li verschil over rich getruwe

Voor elke zeerste aanbe mij heb erger hier de leus:

Over de v verklaringen, groot verschi nen van 183 Geref. Conf. Schriften mo

Dienoveree comitaties, trouw aan d gens de H. S. Dienoveree deel) van vee andere »fijne

meent te zich Mijn oorde Het oude ter deus zakt uit de histor der uitgelede mijn innige

»Affercheden confessional» de H. Schrift. Na behoef vij genoom woord te v woeders daa

Bij toetuin leide gemeen ging 1834— dan ik, zijl

waar ik zelf nen voor on den, waarin ging in de e Kerkenorde n

Dat het m van geachte lijks te reggi in deze tijl

we wel van mogen afan ten ootmoed

Doch ook, tij